

PROFESJONSOPPGAVE

Samlivsbrudd

- Hvordan kan en førskolelærer legge til rette for barn i sorg/krise av et samlivsbrudd?

Utarbeidet av:

Marita Eliassen Bentseng

Studium:

Deltids førskolelærerutdanning (DEFU 2011)

Innlevert:

Høst 2014

Sammendrag

Tema for rapporten er samlivsbrudd. Valg av tema er for at mange barn opplever foreldrenes samlivsbrudd, og da er det viktig at barnehageansatte har kunnskap om hvordan de tar vare på barn i en slik situasjon. Dermed ble da problemstillingen; Hvordan en førskolelærer kan legge til rette for et barn i sorg/krise av et samlivsbrudd.

For å belyse problemstillingen har jeg tatt med relevant teori, der jeg tar for meg ulike temaer som er viktig i forhold til problemstillingen. Som metode ble det valgt kvalitativ forskningsintervju, for kunne stille spørsmål som informantene kunne gå i dybden på, her har to førskolelærer uttalt seg om hvordan det tilrettelegges for barn i sorg av et samlivsbrudd. Informantene legger blant annet stor vekt på omsorg, foreldresamarbeid, se barnet og det stabile og trygge i barnehagen.

Forord

Jeg vil takke mine medstudenter under denne prosessen med profesjonsoppgaven, som har kommet med tips, råd og ikke minst støtte. Jeg vil også gjerne takke min veileder Anita som har gitt gode tilbakemeldinger og veiledning gjennom hele prosessen.

Også en stor takk til de barnehagene som stilte opp og tok imot meg til undersøkelsen jeg hadde i forhold til min profesjons oppgave. Til slutt vil jeg takke min familie og venner som har stilt opp og støtte meg gjennom hele skolegangen.

Nesna høsten 2014

Innhold

Sammendrag	2
Forord	3
1.0 Innledning.....	5
2.0 Teori.....	6
2.1 Samlivsbrudd	6
2.2 Barnets reaksjon; sorg og krise	6
2.3 Barnets behov for omsorg.....	7
2.4 Tilknytningsrelasjoner	8
2.5 Foreldresamarbeid	9
3.0 Metode	10
3.1 Valg av metode.....	10
3.2 Avgrensing	10
3.3 Valg av intervjupersoner og barnehager.....	11
3.4 Datainnsamling.....	11
3.5 Metodekritikk	12
3.6 Forskningsetikk.....	12
4.0 Analyse, tolkning og drøfting	13
4.1 Hvordan oppdager dere i barnehagen er barn i sorg/krise av et samlivsbrudd?	13
4.2 Hvordan arbeider dere med barnet i sorg/krise i ulike situasjoner? (i lek, hverdagslige situasjoner, hente-bringe situasjoner)	14
4.3 Hvordan kan du være en trygghetsperson for barnet?.....	16
4.4 Hvordan samarbeider dere i personalet og med foreldrene for å tilrettelegge for barnets beste? 17	
4.5 Hva kan være utfordrende i samarbeid med foreldrene?	20
5.0 Avslutting.....	22
6.0 Litteraturliste.....	23
Vedlegg.....	25
Vedlegg.....	26

1.0 Innledning

I en undersøkelse fra statistisk sentralbyrå (2011) har andelen barn som bare bor med en av sine biologiske foreldre eller adoptivforeldre økt. I 2011 bodde 25 prosent av barna med bare mor eller bare far, mens det tilsvarende tallet var 18 prosent i 1989.

I en annen undersøkelse fra statistisk sentralbyrå (2014) ser man at tallet på skilsmisser og separasjon har gått ned de siste årene. Selv om tallene har gått ned opplevde allikevel 9000 barn under 18 år at foreldrene skilte seg- og 11 900 at foreldrene ble separert i 2013.

På bakgrunn av disse undersøkelsene er det grunn til å tro at mange barn opplever at foreldrene skiller lag. Ved utgangen av 2013 var andelen barn i alderen 1-5 år med barnehageplass 90%, hvorav 92% hadde en avtalt oppholdstid på 41 timer eller mer per uke (statistisk sentralbyrå, 2014).

Barn tilbringer store deler av hverdagen i barnehage, og det vil derfor være viktig at førskolelærer har de kunnskapene som trengs for å tilrettelegge for de barna som opplever sorg/krise i forbindelse med foreldres samlivsbrudd. På grunnlag av valg tema og problemstilling er at jeg ønsker større fokus og tilrettelegging på dette i barnehagene og dette bør være et større tema i førskolelærer utdanningen. Tema mitt blir da: Samlivsbrudd og Problemstilling: Hvordan kan en førskolelærer legge til rette for barn som opplever sorg/krise av et samlivsbrudd.

For å besvare min problemstilling har jeg tatt for meg noen begreper som jeg synes er viktige; samlivsbrudd, barnets reaksjon, barnets behov, tilkynningsrelasjoner og foreldresamarbeid. Formålet med oppgaven er å få økt min kunnskap på hvordan det jobbes i forhold til barn som opplever sorg og krise av foreldrenes samlivsbrudd. Jeg ønsker at det skal bli mer fokus i barnehagene på dette området. Og som nyutdannet førskolelærer er dette noe jeg ser på som veldig viktig, og vil ha kunnskap om.

Videre i oppgaven følger teori delen, der jeg går inn på de ulike teoriene som jeg synes er viktige å ha med for å besvare min problemstilling. Videre kommer metode kapitlet, hvor jeg skriver om metodevalg, valg av informanter, datainnsamling, avgrensing, metodekritikk og etikk. Deretter kommer jeg inn på et eget kapittel om analyse, tolkning og drøfting. Tilslutt kommer jeg til avslutningen der jeg skal oppsummere rapporten og veien videre.

2.0 Teori

I denne teori delen skal jeg belyse relevant teori til problemstillingen, der jeg blant annet vil gå inn på hva et samlivsbrudd er, hvilke reaksjoner et barn kan få, barnets behov for omsorg, tilknytning og foreldresamarbeid. Dette er teori som jeg synes er viktig å ha med i forhold til tema og problemstilling.

2.1 Samlivsbrudd

Et samlivsbrudd er når to partnere ikke lenger kan bo sammen, de vil ha muligheten til et bedre liv hver for seg når de ser at livet sammen ikke fungerer. Ved et samlivsbrudd er det mange prosesser man skal igjennom. Mange kan kanskje si at man oppløser et familiesystem ved et samlivsbrudd, men det er kun endringer som skjer. Når et par ikke lenger kan bo sammen må familien organisere seg på nye måter (Haaland, 2002).

Noen foreldre gjør alt de kan for å beskytte barna i et samlivsbrudd derfor gjør de bruddet eller skilsmissen skånsom. Andre foreldre kan være så uenige at det oppstår mye konflikter, dermed klarer de ikke å se verken seg selv eller barna når det hele står på. Mange barn blir ulykkelige og lei seg når foreldrene skal flytte fra hverandre, men andre barn kan bli lettet og glad. Det kommer helt an på hvor ulykkelige foreldrene er. Det kan være en vanskelig prosess for barn og foreldre, med og endre familielivet og tilpasse seg det nye (Levin, Kaul, Kvaran & Moxnes, 2001).

2.2 Barnets reaksjon; sorg og krise

Reaksjoner hos barn er noe som er veldig varierende. Hvis barnet får vite at foreldrene skal flytte fra hverandre kan reaksjonene komme etter hvordan de blir informert, hvilken alder og hvordan familie forhold de har levd i. Barn som har følt at de har levd i en lykkelig familie, og bruddet til foreldrene kommer bare helt plutselig på barnet, da kan barnet blir mer ulykkelig den første tiden etter bruddet. Barn som har levd i en familie med mye konflikter og har vært forberedt på en skilsmisse takler dette bedre enn den «lykkelige familien». I skilsmissenes mange ansikter (Moxnes, 2001) er det gjort en undersøkelse som er rettet mot foreldre og barn, hvordan skilsmissen berører barna. I den undersøkelsen ble foreldrene stilt spørsmål om hvordan reaksjon barnet fikk etter bruddet, med ti svaralternativ; fire negative, to nøytrale og to positive. Ut fra figur 1 reagerte 52 prosent barn på tristhet, det var også en del som hadde reagert med sinne og andre med angst eller frykt. Figuren viser også at en av fire barn reagerte

med lettelse eller forståelse, og det ble vist ingen reaksjon av flere enn et av fire barn (Moxnes, 2001)

Haaland (2002) mener at reaksjonene et barn får kan også komme av alderen hos barnet. Vi skal se på de ulike reaksjonene til en 0-3 åring og en 3-6åring. Barn fra 0-3 år trenger den gode trygghet mellom barn og voksne for å kunne utvikle seg videre, og blir barnet utrygg kan utviklingen stoppes. En måte man kan oppdage det på er hvis barnet begynner å trekke seg tilbake på det motoriske, språklige og det emosjonelle. Et lite barn er redd for å miste noe de er glade i, så hvis mor eller far skal flytte ut er barnet redd for at de aldri skal komme tilbake igjen. Blir barnet for klengete og ikke kan la foreldrene være i fred kan det være et tegn på at de redde for miste dem. Men når mor eller far kommer tilbake igjen kjenner barnet på følelsen at de er der for dem. Et lite barn har som regel de samme følelsene som foreldrene, når foreldrene er trist og lei så er barnet trist og lei. Et så lite barn skjønner ikke hva ordet samlivsbrudd eller skilsmisse er, de reagere mest på handlingene som blir gjort.

Haaland (2002) sier videre at et barn i fra 3-6 år derimot går utviklingen fort, barnet føler seg som «midt i sentrum». Ofte kan barnet føle skyld hvis mor og far skal flytte fra hverandre. Barnet har mange fantasier og forestillinger så hvis det er mye krancling mellom foreldrene kan sårbarheten hos barnet gjøre dem svært redde. Førskolebarn har lett for lage seg fantasier som utgjør gråt, hyling og tilbaketrekninger. Derfor bør en observere barnet stadig, for et førskolebarn forteller ikke nødvendigvis hva den har på hjertet, men det kan komme godt frem i adferden, i lek og andre gjøre mål. Man bør derfor følge med hva barnet inntar av mat, hvordan det fungerer i det motoriske, søvnrytme, det sosiale og det emosjonelle, rett og slett om barnet får alle behovene den trenger.

2.3 Barnets behov for omsorg

I barnehagen bør omsorg være sentralt tilstede. I rammeplanen står det:

«Barn har rett til omsorg og skal møtes med omsorg. Barnehagens personale har en yrkesetisk forpliktelse til å handle omsorgsfullt overfor alle barn i barnehagen. Omsorgsforpliktelse stiller krav til personalet om oppmerksomhet og åpenhet overfor det unike hos hvert enkelt barn og den unike i situasjon og i gruppen (sitert kunnskapsdepartementet, 2011 s. 29)

Solheim (2010) sier Det er viktig at omsorg blir gitt på en profesjonell måte av barnehageansatte. Videre sier hun at den omsorgen foreldre og barnehageansatte utøver er forskjellige. Barnehageansatte knytter ikke det samme følelsesmessige båndet slik som barnet og foreldre gjør. Barnehageansatte profesjonell omsorg som betyr at de gir barnet den daglige omsorgen, men ikke trer over i en rolle som substituttforelder. Han sier også hvis barnet ikke har det bra hjemme, kan barnehageansatte gi omsorg til barnet som dekker noen av de negative sidene som barnet opplever hjemme. Personalet bør være ansvars bevisst på hvilke omsorg som blir gitt til barn. Alle barn trenger den daglige omsorgen som måltid, stell, hygiene, søvn og lignende, men det er den følelsesmessige omsorgen som er avgjørende (Solheim i Kvello, 2010). Når foreldre går igjennom et samlivsbrudd kan det bli en vanskelig tid for barnet. De faste rutinene i hjemmet kan endres, derfor bør de omsorgspersonene i barnehagen jobbe med rutiner slik at det blir en trygg og forutsigbar hverdag (Broberg, Hagström & Broberg 2014).

2.4 Tilknytningsrelasjoner

Begrepet tilknytning handler om samspillet og relasjon mellom barn og omsorgsperson. Omsorgspersonen er den person som har evne til å støtte barnets behov i alle situasjoner (Broberg et al, 2014).

Barn opplever enten trygg eller utrygg tilknytningsstil hos sine omsorgspersoner. Det finnes fire tilknytningsstiler, en trygg og tre utrygge. Den trygge tilknytningsstilen blir kalt B, barnet opplever at omsorgspersoner som har vært tilgjengelig og tilstede for barnet, og barnet har fått opplevd samspill. Med tilstedeværende foreldre får barnet positive reaksjoner til omverden og andre mennesker. Barnet får en god kognitiv, emosjonell og sosial utvikling. Tilknytningsstilen A blir i motsetning til B en mer egenomsorg, barnet opplever å må klare seg selv. Omsorgspersonene ikke er tilstede og barnet blir ikke respondert, barnet gir da opp sine forventninger til de som er rundt seg. De blir usikre til omverden og får vanskeligheter med å stole på andre mennesker. Andre ser på disse som vanskelig, aggressive og fiendtlige. Tilknytningsstil C er barn som opplever omsorgspersonene som ujevne i omsorgen, foreldrene er mer selvopptatte og har vansker de sliter med. Barna kan da bli umodne og trenger hjelp til det meste videre i livet sitt. Tilknytningsstil D er barn som opplever mishandling av omsorgspersonene, de lever med konstant frykt og unngår sine omsorgspersoner (Kvello, 2010).

Kvello (2010) sier videre, for at en barnehageansatt skal kunne utvikle en trygg tilknytningsstil hos barnet må man forstå barnet, behovene og forutsetningene. Man lager sin egen omsorg til

barnet når en klarer å forstå barnet. Samspillet mellom den voksne og barnet er basert på fire dimensjoner for at barnet skal utvikle en trygg tilknytning. Det første er mentalisering, den andre er å være tilgjengelig på det emosjonelle for barnet, dele og bekrefte opplevelser til barnet. Den tredje er sensitivitet, varhet for barnet. Og den siste er at man er tilstede å trøster barnet når den trenger det, i alle fall å tilby trøst. Solheim (2010) mener at barnet velger seg en tilknytningsperson ut i fra «trygg base», en voksne som ser og gir barnet omsorg. Barnet velger seg en person den søker seg til, men kan ha flere potensiale i tilfelle den første ikke skulle være tilstede.

2.5 Foreldresamarbeid

Det er barnehagens ansvar å for å skape et godt samarbeid med hjemmet (Drugli 2011). I rammeplanen står det:

«Med samarbeid menes regelmessig kontakt der informasjon og begrunnelser utveksles. Spørsmål knyttet til barnets trivsel og utvikling og barnehagens pedagogiske virksomhet skal drøftes. Samarbeidet skal gi mulighet til å bygge en nødvendig, gjensidig forståelse for de dilemmaer som kan oppstå når hensynet til et enkelt barn må ses i forhold til barnegruppen (sitert kunnskapsdepartementet, 2011 s.20)».

Foreldre gir i fra seg sine dyrebare barn hver dag til ansatte i barnehagen, det er barn som de ansatte har omsorg for og skal følge opp hele dagen. Barnehageansatte skal bli en del av barnets liv og følge med på hva som skjer i utviklingen deres, og målet vil alltid være barnets beste (Hamresveen i Kvellø, 2010). For å jobbe godt med barna vil barnehageansatte trenge samarbeid og informasjon fra foreldrene (Sveen, 2010).

Størksen (2012) mener at personalet i barnehagen må oppmuntre foreldrene til å gi informasjon om familieforholdet som kan påvirke barns atferd og trivsel tidligst mulig. Dermed blir det enklere for personalet å forstå hvis barnet endrer atferd. Hun sier også at fokuset hele tiden skal være barnets beste, og derfor er det viktig at barnehagen kan veilede foreldrene å ha et godt samarbeid om barnet. Hun presiserer at det er viktig med regler i garderoben, slik at det ikke skjer upassende prat eller baksnakking om den andre foreldrene. Barn kan lett fange opp det som blir sakt og det kan fort bli forvirrende og vanskelig for barnet. På den måten kan ansatte i barnehagen være rollemodell både for barn og voksne, det å vise for barn at man kan være

venner selv om man ikke bor sammen, og ovenfor foreldrene fortelle om hvor og når det ikke er greit å få negative samtaler / frustrasjoner. Størksen (2012) mener når det kommer til foreldresamtaler vil hun at personalet skal oppmuntre foreldre til å komme sammen, slik at de får samme informasjon, og det med foreldresamarbeid er et sterkt signal på barnets beste.

Broberg (2014) sier det motsatte av Størksen (2012), hvis foreldrene har vanskeligheter for samarbeide og møtes skal de få tilbud om å komme på møter hver for seg, slik at de kan få samme informasjon om barnet. Drugli (2011) mener at uformelle samtaler om barnet mellom barnehageansatte og foreldre utgjør et godt samarbeid. Hvis man kan ha uformell prat blir det lettere å snakke sammen om det skulle oppstå større ting. Daglig kontakt gjør som man blir kjent, og dermed skaper tillit til hverandre.

3.0 Metode

Metode er noe som sier oss om hvordan vi skal gå frem for å få svar på den nye kunnskap. Metode er et redskap man bruker for å samle inn informasjon (data) man trenger til undersøkelsen man skal gjennomføre. (Dalland, 2013).

Vilhelm Aubert forklarer hva metode er på en veldig forståelig måte:

«En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener dette formålet, hører med i arsenalet av metoder (1985, s.196)» (sitert i Dalland, 2013, s. 111).

3.1 Valg av metode

I min oppgave har jeg valgt å bruke kvalitativt forskningsintervju som metode for å besvare problemstillingen. Kvalitativ metode bruker en når man vil gå i dybden på svarene, og få en bedre forståelse over opplevelser og erfaringer en har. Det stilles spørsmål som er åpne uten at det er noen helt konkrete svar, men at en kan se sammenheng og helhet i hva som blir sagt. Intervjupersonen skal forstå hva som blir sagt og hva meningen med det er (Dalland, 2013).

3.2 Avgrensing

Ut i fra min problemstilling var det kvalitative forskningsintervjuet som var mest naturlig å bruke. Hvis jeg hadde valgt å ta observasjon som metode, måtte jeg ha observert enkelt barn og hvordan det ble tilrettelagt for dem, det ville ha hatt bekostning av tiden på rapporten. Jeg hadde

også blitt nødt til å fått bekreftelse fra barnehage og foreldre, samt hatt et intervju med foreldrene, som også hadde krevd ekstra tid. Dermed valgte jeg å konsentrere meg om det generelle og ikke enkelt personer, grunnet tid og størrelsen på oppgaven.

3.3 Valg av intervjupersoner og barnehager

Jeg valgte meg ut to førskolelærere i to ulike barnehager, en privat og en kommunal barnehage. Jeg valgte en liten privat barnehage og en kommunal for å se om det ble jobbet forskjellig i de to ulike barnehagene, og om det var forskjell på liten og stor barnehage. I min intervjuguide lagde jeg spørsmål som jeg syntes var relevante til min problemstilling, og som kunne besvare den på best mulig måte. Begge informantene har jobbet i barnehage i mange år, og har dermed med seg mange erfaringer. Grunnen for at jeg valgte intervju som metode var for at jeg ønsket en god samtale rundt temaet og få personlige svar fra informantene som vi kunne gå i dybden på. Ønsket å få høre om kunnskapene og erfaringene til førskolelærerne. Om jeg syntes svarene ble litt korte eller at jeg ikke følte helt at jeg fikk svar på det jeg spurte etter hadde jeg laget stikkord som et lite hjelpemiddel, noe som kom til bruk i enkelte spørsmål.

3.4 Datainnsamling

Jeg ringte styreren i den ene barnehagen å presenterte meg og oppgaven at jeg trengte en informant, en førskolelærer sa seg ja til å delta. Ved å kontakte styrer først fikk informanten tid til å tenke seg om og hadde da muligheten til å si nei om vedkommende ikke var interessert (Dalland, 2013). Jeg sendte deretter informasjonsbrev, problemstilling og intervjuguide på mail til informanten. Fikk tips fra en bekjent om informant A, om hennes erfaringer til dette temaet, som Dalland (2013) nevner er det ingen fare og oppsøke personer man vet har erfaringer med, og få tak i informanter gjennom kjennskap. Det samme gjorde jeg til den andre informanten, bare at der spurte jeg vedkommende direkte og ikke styreren, det gjorde jeg på grunn av at jeg kjente til informanten og noen av vedkommende erfaringer. Dermed ble dette et strategisk utvalg (Dalland, 2013).

Jeg valgte å sende ut intervjuguiden slik at de fikk forberedt seg på spørsmålene. Etter avtalt tid dro jeg til hver barnehage å hadde intervjuet. Før intervjuet startet presenterte jeg meg og oppgaven. Selv om jeg hadde gjort det i informasjons brevet syntes jeg det ble naturlig å gjøre det i starten av intervjuet. Det ble litt små snakk i starten for å løsne litt på nervøsiteten i rommet. I begge barnehagene plasserte vi oss på et lite rom rundt et bord der vi fikk god øyekontakt under hele intervjuet, noe som er avgjørende for et godt intervju (Dalland, 2013). Begge

informantene hadde forberedt seg, så de var ikke så nervøse og de var veldig positiv innstilt. Det ble ingen forstyrrelser under intervjuet, og det ble tatt lydopptak via mobilen uten noen komplikasjoner. Informantene syntes ikke det var noe problem å bruke lydopptak, noe som jeg kommer mer innpå i neste tema om etikk. Inntrykkene var positive fra jeg kom til jeg jeg dro, det var en fin flyt hele veien, men ikke noe som jeg noterte meg ned.

3.5 Metodekritikk

Dalland (2013) mener at når undersøkelsen er gjort må den opp til drøfting, som vil si selvkritikk. Dette for å finne ut om metoden fungerte og om den besvarte problemstillingen. Når intervjuene var gjort så jeg at spørsmålene kunne blitt stilt annerledes for det var mye gjentakelse i alle spørsmålene. Jeg kunne også laget oppfølgings spørsmål i stede for stikkord for å få en bedre besvarelse. Videre sier Dalland (2013) når forskeren er ferdig med undersøkelsen kan de også vurdere om det var den riktige metoden å bruke. Jeg ser selv at det kvalitative forsknings intervjuet var det som var mest riktig å bruke til å besvare min problemstilling. Skulle jeg valgt en annen metode som observasjon har jeg kanskje ikke fått gått i dybden på det. Men skulle jeg ha jobbet videre med denne rapporten hadde det kanskje vært mulig å tatt observasjoner ut i fra noen av svarene jeg fikk fra informantene.

3.6 Forskningsetikk

Før man starter med denne planleggingsfasen er det viktig at vi vet hvem som kan ha bruk av denne kunnskapen (Dalland, 2013). Med dette temaet og problemstilling ønsker jeg at førskolelærerne og assistenter som jobber med barn skal ha kunnskap om dette. Mine intervju er med førskolelærer i barnehagen, og er rettet mot de voksne til rette legging for barn. Derfor er både barnehage og førskolelærer anonymisert slik at det ikke skal være mulig å identifisere noen. I informasjonsbrevet står det om taushetsplikt, og at informanten kommer til å være anonym, slik at ingen kan kjenne personen igjen. Det står også blant annet at en ønsker å bruke lydopptak. Når man kommer inn til intervjuet tar jeg opp dette med å lydopptak, at det er godt sikret og det vil bli slettet etter det er avskrevet. Dalland (2013) sier hvis man skal bruke lydopptak må man bekrefte at det blir tatt godt vare på og slettet etter bruk. Da jeg transkriberte og analyserte intervjuet endret jeg navn på informantene til IA og IB, slik at ingen skal kunne bli identifisert.

4.0 Analyse, tolkning og drøfting

I denne delen av rapporten har jeg valgt å bruke mine spørsmål som punktvis, der jeg analyserer, tolker og drøfter funnene under punktene. Dette har jeg valgt å gjøre på grunn av at det skal bli mer oversiktlig for leseren med å ta et tema i gangen. Jeg har valgt å omtale informantene i denne rapporten for IA og IB.

4.1 Hvordan oppdager dere i barnehagen at barn i sorg/krise av et samlivsbrudd?

Både IA og IB forklarer at de gangene de ikke får beskjed fra foreldrene at de er på tur i fra hverandre merker de det på barnas atferd. De kan bli litt mer stille, lei seg, tilbaketrukket både i lek og andre gjøremål, utagerende og aggressiv mot andre barn kan også oppstå. Begge mener at det er varierende fra barn til barn på hvordan måte atferden deres endres, alderen kan også ha noe å si, men at barna kan virke litt mer utrygge generelt. IB forteller at morgenen ved levering kan være ekstra sår for noen barn, de bruker lang tid sammen med den ene forelderen før de klarer å la den gå.

Moxnes (2001) sier at det er veldig varierende på reaksjonene hos barn, det kan blant annet komme alderen hos barnet eller hvordan familieforhold de har levd i. Haaland (2002) mener det er ulike reaksjoner på barn i småbarns alder og barn i førskolealder. Et barn i 0-3 års alderen trenger nærhet og trygghet fra foreldrene for å kunne utvikle seg godt. Barnet er hele tiden redd for at når foreldrene drar at de aldri skal komme tilbake igjen. Et førskolebarn derimot har kommet seg godt ut i utviklingen og skjønner litt mere enn et småbarn. Barnet i denne alderen har også lett for å lage seg fantasier hvis det er mye uenigheter eller konflikter mellom foreldrene, og det kan føre til at barnet endrer atferd.

Både IA og IB mener om at reaksjonene kan variere fra barn til barn, som kan knyttes opp mot Moxnes (2001) og Haaland (2002) sin teori som handler om varierende reaksjoner ut i fra blant annet alder eller familieforholdet. Som IB forteller om at morgenerne kan være sår for enkelte barn, kan rettes mot det Haaland (2002) sier om barn som er redd for at den ene forelderen ikke skal komme tilbake. Det kan kanskje være lett for en voksen i barnehagen og tolke det ut i fra den teorien til Haaland (2002), men det trenger på en måte ikke være det. Det kan være flere grunner for at morgenen kan være litt sår, det kan blant annet være at barnet er trøtt og morgenen hjemme har vært litt travel slik at barnet ikke har fått den oppmerksomheten

den trenger, eller at barnet skal til den andre foreldrene og kommer til å savne den andre. Det trenger ikke å være et konkret svar på det, men det kan variere fra barn til barn i en slik situasjon, og det kan være mye som spiller inn som kan være vanskelig, men en ansatt i barnehagen bør være tilstede i slike situasjoner.

4.2 Hvordan arbeider dere med barnet i sorg/krise i ulike situasjoner? (i lek, hverdagslige situasjoner, hente-bringe situasjoner)

Begge informantene mener at det er viktig å snakke med barnet, slik at det blir en bekreftelse på at de i barnehagen vet hva som foregår hjemme og at de skjønner hvorfor barnet er trist og lei. Dermed kan det bli enklere for barnet å åpne seg opp for personalet. Begge mener også de dagene barnet er litt ekstra trist og lei gir de barnet litt mere tid og omsorg, for å støtte og trøste barnet slik at barnet skal ha det greit i barnehagen. Ellers legger de ikke opp noen spesielle tiltak i arbeid med barnet i sorg/krise.

IA sier at hvis barnet blir trist eller utagerende og lar det gå utover andre barn, må de jobbe med at barnet får en forståelse av det ikke er greit, og at det ikke er deres feil for at ting er litt vanskelig. De har en beredskaps plan som de følger slik at de vet hvordan de skal forholde seg til dette samlivsbruddet. IB sier at de jobber mest mulig med å holde barnehagen normal, for det er nokk endringer på hjemmebane og barnehagen skal være en trygg og stabil plass. Men selv om de ikke legger opp noen tiltak så kan det hende de har en samling stund der de snakker litt om ulike familier og familiesituasjoner, der det kan komme frem ulike opplevelser fra barna.

En undersøkelse som er gjort i *Skilsmisens mange ansikter* av Moxnes (2001), vises det at de fleste barn reagerer med tristhet når foreldrene skal skilles. Det var også barn som hadde reagert med sinne, angst og frykt. Derfor er det viktig at omsorg blir gitt på en profesjonell måte av barnehageansatte (Kvello, 2010). Videre sier Kvello (2010) at den omsorgen foreldre og barnehageansatte utøver er forskjellige. Barnehageansatte knytter ikke det samme følelsesmessige båndet slik som barnet og foreldre gjør. Barnehageansatte gir en profesjonell omsorg som betyr at de gir barnet den daglige omsorgen, men ikke trer over i en rolle som substituttforelder. Han sier også hvis barnet ikke har det bra hjemme, kan barnehageansatte gi omsorg til barnet som dekker noen av de negative sidene som barnet opplever hjemme. Broberg (2014) mener når det skjer et samlivsbrudd kan rutineene hjemme endres, derfor kan det være viktig at rutiner i barnehagen er trygge og forutsigbare. Broberg (2014) mener videre at når foreldrene går gjennom et samlivsbrudd må man ta utgangspunkt i at mye kan være vanskelig

for barnet, derfor blir det da viktig å snakke med foreldrene om hvordan de barnehageansatte skal snakke til barnet på om situasjonen.

Både IA og IB mener at det er viktig snakke med barnet om situasjonen. Ved å snakke med barnet om dette bekrefter de ansatte ovenfor barnet at de vet om hvordan det har det hjemme. Det kan man knytte opp mot Broberg (2014) sin teori om hvordan en ansatt skal snakke med barnet med samarbeid fra foreldrene. IA og IB sier også at det er enkelte dager et barn er mer trist og lei der det er behov for å gi litt ekstra omsorg. Da kan man se på Kvello (2010) sin teori om at barnehage ansatte må gi omsorg på en profesjonell måte, man skal gi den daglige omsorgen men det kan bli utfordrende i forhold til den emosjonelle omsorgen. IB snakker om at det beste for barnet er holde barnehagen mest mulig normal når det er mye endringer hjemme, noe som stemmer overens med Broberg (2014) sin teori om at barnehagen skal være trygg og forutsigbar plass å være. IA sier noe om hvis barnet blir trist og lei må det følges opp slik at det ikke går utover andre, da kan vi se på undersøkelsen av Moxnes (2001) at de fleste barn reagerte med tristhet og en del reagerte også med å bli utagerende atferd. Her kan vi også se på hva Kvello 2010 sier om at ansatte kan gi omsorg til barnet som er med på dekke de negative sidene som kommer frem.

Man bør samarbeide med foreldrene om hva man kan snakke med barnet om som Broberg sier i sin teori, for man bør respektere foreldrene sine ønsker. Men på en annen side må man også tenke på ungen sitt beste, hvis noen foreldre mener at det ikke er et tema å snakke med barnet om i barnehagen, kan det være episoder der du faktisk blir nødt til ta den samtalen med barnet, for man har lovpålagte og etiske forpliktelser som førskolelærer. Omsorg er noe som førskolelærerne skal gi til barn, og omsorgen bør være tilstede i alle situasjoner i barnehagen, da snakker vi om den daglige omsorgen som Solheim (2010) nevner i sin teori. Men det kan være enkelte dager man bør gi litt ekstra omsorg hvis barnet ikke har det så veldig bra. Men på den andre siden bør man være forsiktig når man gir litt ekstra omsorg slik at man klarer å holde seg profesjonell som Kvello (2010) også nevner videre i sin teori.

Barnehagen bør være en trygg og stabil plass der alt er som normalt, for barnet tilbringer store deler av dagen sin der. Hvis man på den andre siden skulle begynte å endret på en del ting i barnehagen for det barnet som har en sorg, ville det kanskje blitt mer tøft og sårt for barnet. Det kan være tilfeller der barnet kan la reaksjon de får går utover andre barn i barnehagen, da bør de ansatte jobbe med å forklare dem hvorfor det ikke er greit og det er ikke deres skyld for at

ting kan være vanskelig. På en annen side kan man kanskje snakke sammen om ting som kan være litt vanskelig, i en samling stund eller lignende der alle er tilstede. Kanskje å gjøre det på den måte kan være til hjelp for barnet å høre hva de andre synes er litt vanskelig. Det kan være mange mulige måter å jobbe sammen med barnet for å få den til å forstå.

4.3 Hvordan kan du være en trygghetsperson for barnet?

Begge forteller at det å være en trygghetsperson for barnet er å være tilstede, ha forståelse for at ting kan være litt vanskelig og gi dem ekstra tid. De mener også at det er viktig å bekrefte følelsene til barnet, gi litt ekstra omsorg når barnet er trist og lei og passe litt ekstra på de i ulike situasjoner. Det å være en tydelig voksen for barnet. Dette tolker jeg som at begge jobber godt for å være en trygg tilknytningsperson for barnet.

IB mener at alle voksne i barnehagen bør være en trygghets person for barnet, men at en voksen har litt mer ansvar for akkurat det barnet i den tiden. Det kan bli mye for barnet om alle voksne skal gå å innby til samtale. Hun sier også det er ikke noe som sies at det barnet kan få en reaksjon den første tiden, men at den kan komme en stund etter samlivsbruddet.

Kvello (2010) mener for at en barnehage ansatt skal kunne utvikle en trygg tilknytningsstil til barnet, må man forstå barnet, behovene og forutsetningene. Han mener også at det er fire dimensjoner mellom voksne og barn for å utvikle en trygg tilknytning. Den første er **mentalisering**, den andre er å være emosjonelt tilgjengelig, dele og bekrefte opplevelser, den tredje er sensitivitet varheten for barnet og den siste er å være tilstede og gi trøst når barnet trenger det. Solheim (2010) mener at barnet velger seg en tilknytningsperson ut i fra «trygg base», en voksen som ser og gir barnet omsorg. Barnet velger seg en person den søker seg til, men kan ha flere potensiale i tilfelle den første ikke skulle være tilstede, og dermed lager barnet seg flere «trygge baser».

Både IA og IB mener det å være en trygghetsperson for barnet må man forstå og være tilstede for barnet, som vi kan se i forhold til Kvello sin teori om trygg tilknytningsstil. Informantene mener også at det er viktig å bekrefte følelsene til barnet og være en tydelig voksen, da kan man se videre på Kvello (2010) sin teori om de fire dimensjoner. IA sier noe om at alle bør i barnehagen bør være trygghetspersoner for barnet, men at kanskje en har hoved ansvaret, det kan man knytte opp mot Solheims (2010) teori om trygg base.

Alle ansatte bør være tilstede å forstå barnet, akseptere opplevelsene og forstå situasjonen, da vil kanskje barnet føle seg mer møtt og kanskje barnet åpner sine tanker. På en annen side kan det være mye en barnehageansatt ikke forstår hvis barnet ikke vil åpne seg og snakke om det, men da kan det være viktig at man viser at de prøver å forstå, og at de er tilgjengelige og tilstede om barnet vil snakke. Det er kanskje vanlig at det er en voksen i barnehagen som har hovedansvaret for enkelte barn, slik at de kanskje blir fulgt ekstra opp og at barnet kan søke seg til den tryggepersonen. En annen avgjørende faktor kan være om det oppstår situasjoner og den tryggepersonen ikke er tilstede på grunn av sykdom eller lignende, og barnet kan ha det vanskelig men føler ikke for å søke andre voksne i barnehagen. Det kan derfor være viktig for barnet å ha flere «trygge baser» som Solheim (2010) nevner i sin teori.

4.4 Hvordan samarbeider dere i personalet og med foreldrene for å tilrettelegge for barnets beste?

IA og IB mener at alle i personalgruppen bør få vite hva som foregår, at det har skjedd et samlivsbrudd mellom foreldrene, og at man bør observere barnet gjennom denne tiden. De mener også ved å snakke om det vet de hvordan de skal forholde seg til både barn og foreldre. De sier mye om dette å snakke sammen i personalet og med foreldrene, og snakke underveis i denne perioden tilfelle det er noe ekstra og de merker endringer på barnet.

Begge informantene forteller også at de har daglig kontakt med foreldrene, og når det skjer et samlivsbrudd får de ofte beskjed fra foreldrene om det, og da bruker de å snakke litt om barnet, om de merker forandringer eller hvordan barnet takler det. Det er situasjoner der de ikke har fått beskjed om det, men da har de kunne sett endringer på barnet og måtte spurt foreldrene om hvordan ting er på hjemmebane. De mener også at det er viktig at foreldrene gir informasjon daglig til de ansatte om for eksempel, barnet har sovet dårlig, ikke spist noe særlig, vært litt lei seg, slik at de blir lettere for personalet å følge opp barnet i løpe av dagen.

IA sier at etter de har observert et barn og merker endringer i atferden må de ta det opp med foreldrene, og da kan det ofte komme frem at barnet har endret seg hjemme også. Hun sier også at de gangene de ikke har merket noe på barnet i barnehagen, kan foreldrene komme å si at de har merket endringer på barnet hjemme, her kan det vises hvor bra det er med foreldre samarbeid. IA forteller at de oppfordrer foreldrene til å komme å snakke med dem om barnet har hatt det vanskelig eller tøft hjemme. De oppfordrer også foreldrene til å fortelle om når mor eller far skal flytte ut, for da kan det ofte komme en reaksjon på barnet. Når det kommer til

foreldre samtaler forteller IA at hun foretrekker helst at foreldrene komme sammen, slik at man er sikre på at samme informasjonen blir gitt til begge, og at de får en felles forståelse på hvordan de ser barnet. Hun sier at det kan være noe foreldre som ikke kan komme sammen, men da er hun bare nødt til å godta det og prøve så godt hun kan å gi samme informasjon. IB forteller at hun har ikke opplevd at foreldrene ikke har kunnet kommet på foreldresamtaler sammen. Hun mener foreldrene på et vis klarer å ta seg litt sammen når de skal på samtale i barnehagen. Men IB forteller at det hun har opplevd er at den ene forelderen kan stå å baksnakke den andre over hodet på ungen, og da bruker hun å ta vedkommende til side å fortelle hvordan barnets situasjon kan bli i forhold til det.

Jeg tolker dette som at informantene har stort fokus på barnets behov og at de vil ha god informasjon fra foreldrene, for da blir det enklere å forstå barnet og følge det opp i løpet av dagen. Det å utgi informasjon til hverandre er det viktigste for at barnet skal ha det bra. På IA tolker jeg at hun forteller foreldrene hva som er viktig med at hun hele tiden oppfordrer dem, det tyder på at hun ønsker et godt samarbeid der informasjon blir gitt konkret. Jeg tolker også at IB er opptatt av informasjonen og hun får gitt begge samme informasjon på møter. Ut i fra baksnakkingen fremfor ungen, tolker jeg at hun ønsker barnet sitt beste siden hun tar vedkommende til sides for å få frem ungen sin situasjon. Jeg kan se at begge informantene nevner noe med foreldrene i neste hvert spørsmål, så det kan ses som viktig for dem samarbeidet mellom barnehage og hjem.

Sveen (2010) forteller i sin teori om foreldrene som gir fra seg det dyreste de har til ansatte i barnehagen, der de ansatte har omsorg for barna og skal følge de opp dagene i barnehagen. For barnehageansatte er målet barnets beste i enhver sammenheng. Sveen (2010) mener at hvis man skal klare å jobbe godt med et barn trenger man å samarbeide med foreldrene.

Størksen (2012) mener at barnehagen må oppmuntre foreldre til å gi nødvendig informasjon som kan gå utover barnas atferd. Siden fokuset er barnets beste er det viktig at barnehagen veileder foreldrene til et godt samarbeid. Hun sier også noe om upassende samtaler og baksnakking ikke hører hjemme i barnehagen, siden barn kan lett fange opp hva som blir sagt og kan bli forvirret. Barnehagen kan være rollemodeller for både barn og foreldre, de kan få foreldrene til å ikke snakke negativt eller ta med seg frustrasjoner inn i barnehagen. Hun mener også når det kommer til samtaletimer vil hun oppmuntre foreldre til å komme sammen slik at de skal få lik informasjon om barnet. Broberg (2014) mener hvis foreldrene ikke kan

samarbeide å komme på samtaler sammen, er det bra om foreldrene får tilbud om å komme hver for seg.

Drugli (2011) mener at uformell samtale mellom foreldre og barnehageansatte om hvordan barnet har hatt det, utgjør et godt samarbeid. Hvis det er uformelle samtaler kan det bli lettere å snakke sammen om litt større ting om noen ekstra skulle oppstå. Hun mener også at den daglige kontakten er viktig i forhold til å bli kjent og skape tillit til hverandre.

Både IA og IB mener at alle bør bli informert om hva som foregår i barnets liv, og det å samtale rundt det blir det lettere å vite hvordan de skal forholde seg til barn og foreldre, som vi kan se ut ifra Størksen (2012) sin teori om nødvendig informasjon. De mener også at den daglige kontakten med foreldrene også er viktig i forhold til barnet, som Drugli (2011) sier i sin teori om uformelle samtaler, skaper tillit. IA sier en del om at hun oppfordrer foreldrene en del til å komme med informasjon, her kan vi igjen se tilbake på Størksen (2012) sin teori om hvor viktig det å oppfordre foreldrene til å gi informasjon. IA mener også at hun vil ha begge foreldrene tilstede under samtaletimer, slik at sammen informasjon skal bli gitt og at de skal få en fellesforståelse, men hvis det ikke lar seg gjør må de komme hver for seg. Her kan vi se på Størksen (2012) og Broberg (2014) sin teori om samtalemøter med begge eller hver for seg. IB forteller at hun har opplevd baksnakking over hodet på barnet om den andre foreldrene, og da har hun tatt vedkommende til side snakket om at det er ikke greit. Her kan vi se at IB er en rollemodell som Størksen (2012) sier noe om i sin teori.

Det kan være avgjørende for barnet i en slik situasjon der det oppleves et samlivsbrudd om det er godt samarbeid mellom personalet og hjemmet. Hvis foreldrene samarbeider godt med barnehagen kan det være positivt for barnets utvikling og trivsel, enn hvis det ikke hadde vært noe samarbeid. Et barn vil kunne merke fort hvis det ikke er en tråd mellom barnehage og hjem. En annen faktor som kan spille inn om det ikke er samarbeid er at barnet kanskje blir enda mer sår, på grunn av at barnet kanskje ser på de barnehageansatte som omsorgspersoner. Det kan være mye et barn kan reagere på om det ikke er et tydelig samarbeid. Bare det at barnet kanskje ser at foreldrene og ansatte snakker fortløpende om dagen, vil kunne være positiv for barnet. Det trenger ikke å være lange samtaler, men kanskje kort om dagen eller hvordan det har vært hjemme.

Når det kommer til informasjon utveksling, er det også noe som er avgjørende for hvor godt ansatte kan forstå barnet. Dermed bør kanskje ansatte være litt frempå og oppfordre foreldrene på en fin måte å bli flinkere, for det kan være svært viktig for barnets utvikling. Det kan på en annen side kanskje virke som et mas i fra foreldrene sin side, derfor bør man kanskje ta det opp på felles møtes slik at ingen skal føle seg tråkket på. Ved samtaletimer kan viktig informasjon bli sagt og da er det kanskje nødvendig at begge foreldrene er tilstede, så en vet at det har blitt gitt akkurat samme informasjon slik at det ikke kan bli noen uenigheter. På en annen side kan det være så ille mellom møtene til foreldrene at de må komme hver for seg, slik at det er barnet som blir i fokus og ikke foreldrenes problemer.

Barnet kan få mange reaksjoner som kanskje ikke utvikler seg så bra hvis foreldrene prater om mye negativt om den andre foreldrene over hodet på ungen. Det kan da bli av gjørende om barnet oppfatter den andre foreldrene som negativ på enkelte ting, det kan dermed va viktig at en barnehageansatt tar til side vedkommende å snakker om hva det kan gjøre med barnet. På den andre siden kan det bli litt vanskelig for det ansatte, siden de bør holde seg nøytrale. Det kan bli utfordrende i forhold til hva man velger å si til foreldrene. Men det å kunne snakke på en rolig og fin måte der man får frem fokuset på barnet i de ulike situasjonene, kan det bidra til at foreldrene blir mer forståelsesfull og samarbeidet blir bedre for barnets beste.

4.5 Hva kan være utfordrende i samarbeid med foreldrene?

Begge informantene forteller at det som kan være utfordrende er hvis foreldrene ikke kommuniserer eller samarbeider. De synes også det er utfordrende om de ikke får beskjed fra foreldrene at de er på tur i fra hverandre, at de kan få høre det fra andre eller merke endringer på barnet. At foreldrene baksnakker hverandre og setter barnet opp mot den andre kan også være vanskelig og utfordrende, for en skal holde seg bra nøytral i slike situasjoner forteller de. IB forteller at hvis foreldrene ikke kan kommunisere sammen, kan vi se at barnet tar skade av det, og det kan det være utfordrende hvordan man skal trø frem med det. Jeg tolker her at informantene syns det som er mest utfordrende hvis foreldrene ikke samarbeider, og det da kan oppstå vanskelige situasjoner. IA sier det er utfordrende med nye partnere og familie endringer når barnet synes det er vanskelig.

Noen foreldre gjør alt de kan for å beskytte barna i et samlivsbrudd derfor gjør de bruddet eller skilsmissen skånsom. Andre foreldre kan være så uenige at det oppstår mye konflikter, dermed

klarer de ikke å se verken seg selv eller barna når det hele står på. Mange barn blir ulykkelige og lei seg når foreldrene skal flytte fra hverandre, men andre barn kan bli lettet og glad. Det kommer helt an på hvor ulykkelige foreldrene er. Det kan være en vanskelig prosess for barn og foreldre, med og endre familielivet og tilpasse seg det nye (Moxnes et al, 2001). Barn opplever enten trygg eller utrygg tilknytningsstil hos sine omsorgspersoner. Det finnes fire tilknytningsstiler, en trygg og tre utrygge. Størksen (2012) mener at informasjon er nødvendig for at ansatte skal forstå barnets endringer. Hun sier også noe om upassende samtaler og baksnakking ikke hører hjemme i barnehagen, siden barn kan lett fange opp hva som blir sagt og kan bli forvirret. Barnehagen kan være rollemodeller for både barn og foreldre, de kan få foreldrene til å ikke snakke negativt eller ta med seg frustrasjoner inn i barnehagen

Både IA og IB mener at utfordringen kan være hvis foreldrene er så uenige at de ikke kan kommunisere og at informasjon ikke blir gitt. Moxnes (2001) sier når det er mye uenigheter og konflikter mellom foreldrene er det lett for at de ikke ser det som er rundt seg. Videre syns IA og IB at baksnakking om den andre foreldrene kan være utfordrende på grunn av de skal holde seg mest mulig nøytral, da kan man se tilbake på hva Størksen (2012) mener om baksnakking og være en rollemodell. IB sier at noe om at det er utfordrende når de ser barnet tar skade av foreldrene, da kan man kanskje se på de ulike tilknytningsstilen som Moxnes forklarer i sin teori. IA sier at det kan være utfordrende med nye partnere, for det kan ses som vanskelig i forhold til barnet, Moxnes (2001) sin teori sier noe om at det kan være vanskelig å tilpasse seg den nye.

Hvis foreldrene ikke kommuniserer eller gir ifra seg informasjon kan det bli avgjørende for den ansatte å både forstå foreldrene og barnet. Om det ikke er samarbeid mellom foreldrene vil det kunne påvirke samarbeidet mellom barnehagen og foreldrene også, og da blir det kanskje barnet som tar skade av det tilslutt. Når det kommer til en utfordring med baksnakking bør barnehageansatte råde foreldrene der og da til å ikke gjøre det fremfor barna, men på en annen side kan det være lurt å sette opp en samtaletime i tilfelle foreldrene blir uenig. Hvis et barn tar skade av foreldrenes uenigheter kan det kanskje fort bli en konklusjon fra ansatte at barnet har da den type tilknytningsstil til foreldrene. Men det trenger det kanskje ikke å være, selv om ansatte ser at barnet tar skade trenger det ikke å ha kommet så langt at tilknytningen har tatt skade av det. Det som kanskje er det beste i en slik utfordring kan være å samtale med foreldrene om hvordan de ser barnet reagerer og prøve å få de til å forstå at de må samarbeide bedre. Samme når det kommer nye partnere inn i bildet kan det beste være å prøve å snakke med

foreldrene om det, og barnets reaksjon. Mye kan være utfordrende, men en barnehageansatt bør fokusere på hva det beste for barnet er, og kanskje ta tak i utfordringene etter det.

5.0 Avslutting

I denne rapporten har jeg forsøkt å komme frem til et svar på min problemstilling som er;

«Hvordan en førskolelærer kan legge til rette for et barn i sorg/krise av et samlivsbrudd»

Ved at jeg har brukt teori og kvalitativ forskningsintervju av førskolelærer i barnehager, har jeg fått en kunnskap om hvordan det jobbes med til rette legging for barn som reagerer på foreldrenes samlivsbrudd. Det er ulike måter å gjøre dette på, men det som jobbes mest i de barnehagene jeg var i, er barnets behov for omsorg, se barnet og la det bli forstått, samtale, informasjon utveksling, samarbeid mellom personal og foreldre, ha kunnskap til endring i atferd og barnehagen som den trygge og stabile plassen å være.

Når jeg starter med denne rapporten tenkte jeg at dette var et tema som ikke de ansatte i barnehagen var så bevisste på. Men nå sitter jeg med en litt annen tanke om det. Selv om temaet samlivsbrudd ikke er så tydelig i en barnehage hverdag, er det noe som jobbes med hele tiden, for til rette legging for barn er noe dagene går utpå i alt en barnehageansatt gjør.

Det ligger ingen fasit på hvordan en førskolelærer til rette legger for barn i en sorg av et samlivsbrudd, men at en hele tiden jobber ut ifra barnets beste og hvilke behov de trenger. Det er mange gode måter å til rette legge på, blant annet vil det være i samarbeid mellom ansatte og foreldre, gi den omsorgen barnet trenger, se og samtale med barnet og la barnet bli forstått, være observant i forhold til endring av atferd og ikke minst la det trygge og stabile i barnehagen være mest mulig normal, barnet har nokk endringer hjemme.

Veien videre kunne jeg ha forsket på flere barnehager for å sett på likheter og ulikheter i til rette legging for barn. Det hadde også vært interessant å intervjuet foreldrene hvordan de synes barnehagen jobber i forhold til det, og kanskje tatt noen observasjoner over en tid. Samt funnet enda mere teori som jeg kunnet knyttet funnene mine opp til.

6.0 Litteraturliste

Broberg.M, Hagström.B, Broberg.A. (2014) *Tilknytning i barnehagen- Hva betyr trygghet for lek og læring*. 1 utgave. Oslo: Cappelen Damm AS.

Dalland.O. (2013). *Metode og oppgaveskriving*. 5 utgave, 2.opplag. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS 2012.

Drugli.B.M (2011). *Liten i barnehagen- forskning, teori og praksis*. 1 utgave, 2.opplag. Oslo: Cappelen Damm AS.

Haaland.R.K. (2002). *Barnet i skilsmissen- et barneperspektiv på familieomforming*. Oslo: Universitetsforlaget.

Kunnskapsdepartementet. (2011). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.

Kvello.Ø. (2010) Personlighetsutviklingen: Barnehagens rolle i den fascinerende dynamikken mellom samspill og biologi. I Ø. Kvello (red). *Barnas barnehage 2- barn i utvikling*. (s.27-64). 1.utgave. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Moxnes.K, Kvaran.I, Kaul.H, Levin.I (2001) *Skilsmisens mange ansikter- om barns og foreldres erfaringer med skilsmisse*. Kristiansand: Høgskoleforlaget.

Moxnes,K. (2001). Skilsmisens virkning på barna. I K.Moxnes, I.Kvaran, H.Kaul, I.Levin. *Skilsmisens mange ansikter- om barns og foreldres erfaringer med skilsmisse*. (s.17-30). Kristiansand: Høgskoleforlaget.

Statistisk sentralbyrå (2011) Ett av fire barn bor med bare én forelder. Tilgjengelig fra: <http://www.ssb.no/barn> (Lest 04.11.2014).

Statistisk sentralbyrå (2014) Ni av ti barn i barnehage . Tilgjengelig fra: <http://www.ssb.no/utdanning/statistikker/barnehager/aar-endelige>

Statistisk sentralbyrå (2014) Ekteskap og skilsmisser, 2013. Tilgjengelig fra: <http://www.ssb.no/befolkning/statistikker/ekteskap/aar/2014-08-21#content> (Lest 04.11.2014)

Solheim.E. (2010) Utviklingsstøttende samspill i barnehagen- fokus på de minste barna. I Ø.Kvillo (red). *Barnas barnehage 2- barn i utvikling*. (s.98-133). 1.utgave. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Størksen.I. (2012). *Barn og samlivsbrudd- veileder for ansatte i barnehagen: konsekvenser og tiltak med utgangspunkt i forskning fra BAMBI- prosjektet*. Oslo: PEDLEX

Sveen.H,T. (2010) Å møte foreldre i barnehagen. I Ø.Kvillo (red). *Barnas barnehage 2-barn i utvikling*. (s.273-302). 1 utgave. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Vedlegg

Informasjonsskriv til barnehagen

Til

Forespørsmål om intervju i barnehagen.

Mitt navn er Jeg går mitt siste studieår på Høgskolen i Nesna. Jeg skal skrive en forskningsoppgave med tema; samlivsbrudd, hvordan en førskolelærer legger til rette for et barn som opplever sorg/krise av et samlivsbrudd. Og dermed vil jeg gjerne gjøre et intervju med dere.

Jeg vil undersøke dette på grunn av det er et svært interessant tema, som mange førskolelærer kan komme borti i arbeid med barn. : Fler og fler barn opplever at foreldre skiller lag, og de "trygge" omgivelsene kan bli utrygge, og mange kan få en negativ påvirkning både på den fysiske og psykiske utviklingen. Derfor er det nødvendig at en førskolelærer har de kunnskapene som trengs for å tilrettelegge for de barna som opplever en sorg/krise.

Jeg som gjennomfører intervjuet står som ansvarlig, min veileder til oppgaven og Høgskolen i Nesna står ansvarlig for det faglige. Både dette info brevet og intervjuet skal være godkjent fra Hine før det skal sendes ut.

I mitt intervju trenger jeg 2-3 førskolelærer som er dyktig på sitt yrke, og som er villig til å bli intervjuet i ca ½-1 time.

I intervjuet vil den som besvarer være anonym, og jeg respekterer taushetsplikten min både for voksne og barn, og kan skrive under en taushetserklæring.

Resultatet av undersøkelsen vil bli bruk i sammenheng med min forskningsoppgave, som skal være ferdig til uke 47, vi skal også ha fremlegg av den på skolen i uke 50

Jeg håper på positiv respons fra dere. Skulle det være spørsmål eller lignende kan dere kontakte meg på mobil; eller E-post ;.....

Mvh

Vedlegg

Intervjuguide

Problemstilling: Hvordan kan en førskolelærer legge tilrette for barn som opplever sorg/krise av et samlivsbrudd?

- Hvordan oppdager dere et barn i sorg/ krise av et samlivsbrudd?
- Hvordan arbeider dere med barnet i sorg/krise (i leken, hverdagslige situasjoner, hente-bringe situasjoner)?
- Hvordan kan du være en trygghetsperson for barnet?
- Hvordan samarbeider dere i personalet med foreldrene for barnets beste?
- Hvordan utfordringer kan du møte i samarbeidet både med foreldre og barn?

Er det noe mere som du vil tilføye?